

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Alapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű postai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: Noszko István lelkészhez Rákoskeresztúrra (Pest megye) küldendő ☒ ☒

SZERKESZTIK:
RAFFAY SÁNDOR **NOSZKÓ ISTVÁN**
 budapesti lelkész. rákoskeresztúri lelkész.
 FŐMUNKATÁRSÁK:
SCHOLTZ ÖDÖN **BLATNICZKY PÁL**
 ágfalvi esperes-lelkész cinkotai lelkész.
GÖMÖRY JÁNOS
 eperjesi főgym. igazgató.

Megjelenik hetenként egy iven
 A lap ára:
 Egész évre 14K
 Félévre 7 K
 Egyes szám ára 40 f
 Hirdetések és pályázatok ára:
 Egész oldal 40 f
 Állandó hirdetések megnevezés szerint

TARTALOMJEGYZÉK: **A mi váraink.** Dr. Leffler Béla — **A pozsonyi theologusokhoz.** Farkas Gejza. — **A világháború irodalma.** Dr. Szilágyi Mátyás — **Irodalom.** — **Belélet** — **Pályázatok és hirdetések.**

A mi váraink.

Irta és a nyíregyházi főgimnázium ifjuságának reformáció emlékünnepején felolvasta:

Dr. Leffler Béla.

Északon és délen, nyugaton és keleten emberfölötti nagy turák folynak; mindnyájan aggódással várunk minden újabb hirt, mert szeretneink testvéreink és társaink fegyverrel kezökben távol a nyugalmas, meleg családi otthontól védelmeznek minket. Lehet-e ilyen nagy időkben másról szólni mint *harerről*? Talán mindannyian tudjátok, hogy nyugaton szövetségeseink ajakán buzgó lélekkel zendül föl az ének, valahányszor harcra indulnak: Erős várunk az Uristen! Talán azt is hallottátok, hogy északi ellenségeink a kettős kereszt jegyében indultak a haremezőre és szent háborút hirdetnek az „eltévelyedtek” ellen. Lehet-e egy háború szent? Igen! Ilyen szent harc a reformáció!

Nézzétek meg Egyiptom esodás gigászi templomait, melyeknek óriási pillérei az ég felé törtek és kapujokat mesés kőszörnyetegek őrizték, ma már csak porlepte romok és csak a kutató tudós, vagy a művész keresi fel azokat. A görög istenek előkelő fényes márvány hajlékaiból, csak töredékek maradtak fenn és a tökéletes isten — képeiben ma már a muzeumi látogatók csak a művész ügyességét dicsérik. A nagy fényes dómokat sem védte meg a szentképek és égő gyertyák sokasága, ha azok a haladás útjában állottak és romba dőltek, mint minden gyarló emberi hivalkodás. Talán kétely vagy megdöbbenés foghat el, ha végigtekintünk az emberi művek hamari pusztulásán, de csakhamar erősséget és bizodalmat érzünk, ha megvizsgáljuk a reformáció, a protestantizmus alkotó pilléreit, hatalmas megdönthetetlenül szilárd elveit. A protestantizmus szellemi hatalom. Midőn négy-

száz évvel ezelőtt apostoli erő szállta meg azt az egyszerű barátot, aki semmi világi hatalommal nem rendelkezett, — a gazdagság és pompa minden kényelmében tobzódó klerikalizmus gúnyosan nézte eleinte a jelentéktelennek tetsző támadást. Ugyan mit árthat egy pénztelen szerzetes valamelyik német vidéki városkában a hatalmas római pápának, aki előtt császárok hajtának térdet, akinek az egész világ a gazdagtól kezdve az alamizsnát könyörgő koldusig aláztos előfizetője? Mégis az egyszerű német tudós Luther Márton nem riadt vissza, mert az ő lelkében már készen voltak a fegyverek, a soha el nem esorbuló fogverek: az Istenbe vetett tiszta hit és a nemzeti haladás előmozdítása által az egész emberiséget boldogító krisztusi tanítások. Ragyogóbbak voltak ezek minden csábító arannyal és erősebbek minden damaszki acélnál. Luther maga a legszebben mondja el a Szentek tiszteletéről írott munkájában a protestantizmus harcát. „Kérlek is szeretett testvéreim,“ — írja — „legyetek azon, hogy miattunk semmiféle forrongás ne keletkezzék, okot ne adjunk rá. Van sok könnyelmű ember, aki azt hiszi, hogy az evangelium ügyét karddal és erőszakkal lehet előbbre vinni és azt gondolja, hogy jól végezte a dolgát, ha a papokat és szerzeteseket szidja vagy bántalmazza. Pedig nem tudják, hogy mi nem test szerint hadakozunk, hanem minden nagyság ellen, mely felemelkedik az Istennek esmérete ellen. A sátán szellem, nincsen teste, nincsenek tagjai, azért nem lehet kifogni rajta karral vagy fegyverrel. Mindenekelőtt el kell tőle szakítanunk a sziveket az Isten igéje által. Ez a mi karunk és kardunk, ezzel tagolják és darabolják szét a Krisztus barátai a Behemótot. Nézzétek csak, mivel vertem én le a pápaságot és az egyházi hatalmat, melytől előbb az egész világ rettegett, amikor is azt mondták róla: Kicsoda viaskodhatik e fenevad-

dal? Mert az a hatalma is vala, hogy a szentek ellen hadhozvén és őket meggyőzné. Soha még az ujjamat sem emeltem ellenük és Krisztus megemésztette őket az ő szájának a lelkével.

Luther tehát békét hirdetett, kerülni akarta a forrongást, de a *szellem* harcát lelkesen hirdette a felfuvalkodott nagyságok ellen. Ezen protestáns szellemi harcban a reformációnak kezdetétől fogva legerősebb várai voltak a *protészáns iskolák*. Az elavult kolostori és káptalani iskolák, hol a szentek életének latinul való betanulása volt a fődolog, a sötétség rozzant várai voltak csak, melyek Luther és társai szavától tehetetlenül omltak össze. Fölmerült hát az a fontos kérdés, hogy kinek a kötelessége új iskolák felállítása? Luther határozottan kimondotta, hogy ez a feladat immár az államra, a városokra és a fejedelmekre hármlott, akik a régi egyházi hatalmat mintegy örökségképen átvették, s így hát nekik kell az új szellemi élet fejlődését új iskolák felállításával megalapozni. Hatalmas szózáttal fordult Luther a német városok tanácsosaihoz és polgármestereihez. Alig emlékezhetünk meg méltóbban a nagy reformátorról a mai napon, ha ezen erőteljes írásaiból legalább a bevezető sorokat szószserinti fordításban idézzük.

„Üdv és békesség az Istentől, ami atyánktól és az Ur Jézus Krisztustól! Igen böles urak, bár én három év óta számúzve és kiátkozva vagyok s így inkább hallgatnom kellene, de ezáltal az emberek és nem az Ur akarátja történnék meg, mint a hogy a német országokban, kicsinyek és nagyok ez okból az én beszédemet és írásaimat még mindig üldözik, sőt vért is ontnak érte. De mivel az Isten fölnyitá a számat és megparancsolá, hogy beszéljek, és erőteljesen mellém állott és ügyemet, mind tanácsomat mint tettemet annál erősbbé teszi és kiterjeszti, minél jobban toporzékolnak azok és úgy térszen mintha nevetné és semmibe venné az ő toporzékolásukat, mint a második zsoltár mondja. Már ebből is megláthatja mindenki, aki csak nem vak, hogy ez az ügy kell, hogy az Isten ügye legyen!” Luther ezen iratában azt a kérdést teszi föl, hogy mire is kell hát gyermekeinket taníttatni, ha nem akarjuk, hogy papok, szerzetesek avagy apaczák legyenek? Vegyük hát vizsgálódásunk tárgyává, hogyan is gondolta Luther Márton az igazi protestáns iskolákat, melyeknek ügyét fontosabbnak és jelentősebbnek tartotta a török elleni küzdelemnél is, pedig tudjuk, hogy az ő idejében a török már Bécsét fenyegette. Nem a kincsek és erős falak és szép paloták teszik Luther szerint egy város gazdagságát és nagyságát. Hanem, hogy okos és tanult polgárai vannak, ezért kell

minden városnak jó iskolákról gondoskodnia. Lám a római ifju már 18—20 évvel tudott latinul és görögül és jártas volt a szabad művészetekben és azután állt be a római hadseregbe.

De a legutolsó római katona is többet tudott, mint a németországi szerzetesek együttvéve. A városok vezetőinek kell hát töreködniök, hogy költséget és fáradságot nem kimélve derék polgárokat nevelő iskolákat állítsanak fel. „Dannak emberek” írja Luther — „kik sok sajtáságos dologgal szolgálják az Istent, bőjtölnek, durva ruhát viselnek, de házuk valódi istentisztelete s a gyermekek helyes nevelése elől vakon kitérnek. Higgyék el az ilyenek, hogy sokkal szükségesebb gyermekeik jó neveléseiről gondoskodniök, mint a bűnbocsánat vásárlása s idegen toplomok látogatása. Ha Isten és a szentírás kedvéért nem volnának is szükségesek az iskolák, már csak azért is föl kell azokat mindenütt tartani, mert e társadalomnak szüksége van ügyes férfiakra és nőkre, hogy a férfiak az országot és a népet jól igazgathassák, s a nők rendben tarthassák a házat s jól nevelhessék a gyermekeket”.

Az első és legfőbb tantárgy Luther szerint a szentírás igaz és hű magyarázása, de nem a rideg betűk ide-oda való forgatása, mint azt a középkori barátok tették, hanem a krisztusi szellem helyes megértése. Emellett a legfontosabb feladat a nyelvek ismerete. A nyelvek tudása vezet nemesak a világi tudományok igaz megértéséhez, hanem Isten igéjének helyes felfogásához is. Épen ilyen fontos a történelem tanítása is, mert a történelem nem egyéb, mint „az Isten művének és ítéletének följegyzése, ahogyan ő a világot, különösen az embereket kormányozza, akadályozza, bünteti és jutalmazza, mindenki ahogyan azt megérdemli, jóval avagy rosszal; és azoknak is, akik Istent nem tisztelik, sőt nem is akarják ismerni, még azoknak is meg kell félemedni, ha olvassák a történelmet, nehogy ők is úgy járjanak, mint ott leírva vagyon”. (Vom Nutzen der Geschichte 1538.) A jó könyvekre is ad nekünk Luther tanácsot. Legyen meg az iskolák könyvtárában a biblia annyi nyelven, amennyire csak le van fordítva, legyenek ott a filozófusok és jogászok iratai, azonkívül a nyelvek tanításához a költők és szónokok művei. Itt azonban nem kell néznünk, hogy „pogány-e vagy heresztyén, görög-é vagy latin?” Legyenek azután könyvek még az összes művészetekről. De ne feledkezzenek meg a krónikákról, mert így ismerhetik meg a világ folyását. Különösen figyelmebe ajánlja az ifjuságnak a testgyakorlást és a zenét, melyek a henyeségtől és a henye-

séggel együtt járó sok rossztól óvják meg az ifjúságot.

Luther Márton ezen gyakorlati nevelésügyi eszméit oly nagy erővel hirdette szózataiban és templomi beszédeiben, hogy csakhamar az iskolák felállításában sok buzgó segítőtársra akadt egész Németországban. Leghívebb tanítványa Melancthon, aki „praeceptor Germaniae“ melléknevet kapta, kiegészítette Luther elveit és ezek alapján szervezték Sturm János és Protzendorf híres gimnásiumaikat. Valóságos kis köztársaságok voltak ezek az iskolák, hol oeconomusok, eforusok és quaestorok tartották fön a rendet, consulok kormányozták, kiknek a resteket följelentették és azok büntetésül latin feladványokkal sujtották. Igaz, hogy ezen iskolákban háttérbe szorult a nemzeti nyelv, ellentétben Luther alapelveivel, aki mint az új felnevelés irodalmi nyelv megalapítója, nem győzte hangsúlyozni a nemzeti nyelv szükségességét és fontosságát. Ezen német iskolák alapozták meg és fejlesztették oly magasra a német kulturát, mely távoli országokban és idegen népeknél üdvösen érezte hatását.

Nálunk Magyarországon a protestantismus nagy nemzetfenntartó munkásságát alig szükséges bővebben fejtegetni. Mig eddig a nyugatról jövő hatások a kultura terjesztése mellett rendszeren a nemzetit, a fősgyökeres népiest támadják meg, addig a német protestantizmus Magyarországon igazi nemzeti magyar reformációvá fejlődött. Épen midőn az egész magyarságot, sőt az egész nyugati keresztyén világot elsöpréssel fenyegette az ozmán, akkor kezdék felállítani a magyar hittérítő bajnokok szellemi váraikat a *protestáns iskolákat*. Dévai Biró Mátyás, Gálszécsy István. Székely István, Erdősi János, Stöckel Lenárd, Honterus János, Bornemissza Péter, — de ki tudná mindannyiokat most felsorolni — mind fényesen ragyogó nevek a magyar műveltség történetében. Nem voltak nekik arany és ezüst marháik, sem pedig nagy kiterjedésű dominiumaik, honnan évente százezrek folyhattak be; az ő kincses ládájukban csak néhány jó könyv volt és egy szerény könyvnyomda, melynek betűiből maguk rakosgatták össze a sorokat, hogy minden magyar ember kezébe adhasák a legnagyobb kincset, „a lelki kenyeret“ a *magyar bibliát*! Egyre-másra keletkeznek a protestáns alsó és felső iskolák, különösen midőn az erdélyi nemzeti fejedelmekben áldozatkész pártfogókra talált a magyar reformáció ügye.

De alig erősödhettek meg ezen iskolák, midőn a protestantismus ellenei mindent elkövettek ledöntésükre. Nem egy protestáns főúr alakítá át ősi kastélyát latin iskolává, csak hogy

az elüldözött protestáns tanítóknak és deákoknak biztos menedéket nyújtson. Megtiltották, hogy községi pénzeket protestáns iskolák segélyezésére fordíthassanak; ahol pedig nyomára jöttek, hogy valamely protestáns iskola egykori szerzetesi vagy katolikus vagyonnal rendelkezik, azonnal lefoglalták és az előljárót nehéz büntetéssel sujtották. Ekkor a hívők saját filléreiket áldozták iskola célokra, de ezt sem engedték, mert újabb szigorú törvényt hoztak (1715. XXXI törvénycikk), hogy „a magok közötti részletes gyűjtéseket és az ágostai és helvét vallástartókra tett kivetések királyi harag és törvény büntetés alatt szigoruan eltiltja“. Mig a protestáns diákoknak a legációkat és suplikációkat meg nem engedték, addig a franciscánusok és más szerzetesek ugyancsak sűrűn kopogtattak alamizsnáért a polgárok ajtaján és nagyon is megkivánták, hogy a protestánsok ép úgy adakozzanak a templomaikra és rendházaik kibővítésére mint a katolikusok. És ilyen nehéz nyomasztó körülmények között is épültek új meg új protestáns iskolák, csak lapozgatnunk kell a magyar történelem és irodalom lapjait és azonnal megláthatjuk, hogy mily nagy államférfiak, szónokok és költők kerültek ki a pápai, eperjesi, debreceni, sárospataki, pozsonyi, nagyenyedi stb protestáns kollégiumokból.

A protestantismus sohasem volt támadó a világi hatalom törvényeivel szemben, de mindig védelmébe vette az elnyomottakat. Mi magyarok nemzeti kulturánk megerősödését, nemzeti nyelvünk kiművelését köszönhetjük a protestantismusnak, mégis ellenfeleink mint lázadók ellen fogtak fegyvert. De mig fegyverrel és durva véres erőszakkal próbálták a protestantismust nálunk elnyomni, addig semmi eredményt nem tudtak elérni. A vértanúk szenvedései és jajkiáltásai fájdalmas visszhangot vertek az egész országban és a gyenge szívűeket, a kételkedőket is erősebbeké tették. A gályarabok lstenben bizó éneke a messze idegen tengerekről is elhangzott hazájukba és megvigasztalta az elcsüggedőket. Most a klerikális hatalom új fegyverhez nyúlt. Ő is iskolákat állított fel, miután a protestánsokat megfosztotta azoktól, nemzeti nyelven kezdte hirdetni az lsten igéjét és haladást szinelve próbálták a maradisághoz, a szellemi sötétséghez visszacsalogatni a szerintők eltévelyedteket. Ingadozók, kicsinyhitűek mindig akadnak. A kettős fegyverrel szemben, a hatalom és a szellem fegyverével szemben erőtlen volt a vezéreitől és váraitól, tanítóitól és iskoláitól megfosztott protestantismus és sokan a gyöngye hitűek közül behódoltak. De még mindig erős sereg maradt, mely nem szünt meg küzdeni az igaz keresz-

tyénségért és a szabad hazáért. Még állnak fönt erős várak, még vannak protestáns iskolák, hol igaz protestáns szellem uralkodik és törhetlenül küzd a magyar nemzeti haladás érdekében. Mert ne gondoljátok, kedves ifjak, hogy a protestantizmus megelégszik imádságok sűrű gépies elmormogásával, vagy hosszadalmas biblia magyarázatokkal, hol nem az élő igét, de a holt betűt forgatják. Ez nem Luther és Kálvin szelleme! Az igazi protestantizmus a legmagasztosabb szellemi harc, amelyben nem tekintjük mi ellenfeleinket eretnekeknek, nem fenyegetjük őket az elkárhozás borzalmaival, hanem testvéreinknek tartjuk mindannyiukat, akikkel mindenkor igaz megértéssel egyesülünk, ha a Krisztus szellemében az *egész emberiségért*, vagy ha a mi szűkebb hazánk érdekében kell sikra szállnunk. Nem fegyverrel hát, se nem csábító arannyal és más hű világi ajándékokkal, hanem az örök igazság érdekében harcoljunk Krisztus egyházáért és a nemzeti haladásért! Legyünk büszkék, hogy protestánsok vagyunk, de ez a büszkeségünk egyesüljön az ősi protestáns szerénységgel és bármilyen súlyos megpróbáltatások közepette Istenben bízó lélekkel esendüljön fel ajkunkon Luther éneke: Erős várunk az Uristen!

T Á R C A.

Mond meg édes Jézusom!

Sorsüldözött fáradt vándor,
Golgothámat kinnal járom,
Ezer gond, baj nyomja vállam,
Búbánat az utitársam.
Pihenőre hol találok?
Mond meg édes Jézusom!

Súlyos kereszt ez az élet,
Csügged bennem már a lélek.
Gyötrött szívem sir, kesereg,
Szánjatok meg, óh emberek.
Erős keblet hol találok?
Mond meg édes Jézusom!

Örvendtem a vigadókkal,
Bánkódtam a búsongókkal,
Még sincs, aki megengyhitsen,
Terhem viselni segítsen.
Vigasztalást hol találok?
Mond meg édes Jézusom!

Bántó, közönyt fel sem venni,
Durva sértést elfeledni,

Gonoszért is jót fizetni,
Szeretni és csak szeretni.
Erre erőt hol találok?
Mond meg édes Jézusom!

Nyájas hívó szódat hallom,
Vágyva táruul feléd karom,
Csókolom ruhád szegélyét,
Érzem terhem könnyülését,
S pihenőre boldogságra
Nálád lelek Jézusom!

Kozlayné Jenes Jolán

A pozsonyi theologusokhoz.

Kedves ifj. Barátaim!

Hire jár, hogy titeket is elfogott vagy inkább nehányat közületek a hazaszeretetből fakadó harci vágy s hogy mozgalom keletkezett az akadémia kebelében arra nézve, hogy vonuljatok ki ti is debreceni társaitok példájára testületileg a haremzőre s fegyvert ragadva álljatok sorba ifju véretekkel is megvédelmezendők hazánk s a monarchia igazait.

Lehetetlen, hogy fel ne lángoljon idősebb barátaitok lelke s hogy mi is, a kik már megtük kengerünknek javát s akik aggódó reménységgel gondolunk úgy édes hazánk sorsára, mint szivszorongva csüggünk szent egyházunk jövőjén, — hogy mondom mi is ne sóhajtsunk fel: miért nem vagyunk mi is még fiatalok, (hogy mi is odaállhatnánk hozátok) s nem segíthetünk nektek — vagy küzdő vitézeinknek a haza régi elenségeinek letörésében s fel-fel sir lelkünkben az ifju Toldy sóhaja:

„Hej ha én is én is veletek mehetnék
Szép magyar vitézek aranyos leventék!”

Ennek a hó vágynak — hazánk sorsa feletti aggodalmunknak s egyházunk és ti irántatok érzett igaz szeretetnek tulajdonítsátok — ha hivatlanul is bele szól dolgotokba egy öregebb barátotok, megkockáztatva azt a veszélyt, hogy ősz fejemre ráolvassátok nagy költőnk szavait, hogy „Öreg ember csásog — hamar mond tanácsot”.

De hát ha van valami igazság abban hogy: „A hol nincsenek eszes tanácsok, ott elvész a nép, a megmaradás pedig vagyon a tanácsosnak bölcs értelmében“ Pldb. XI 14. És „Az értelmes ember meg nem veti a jó tanácsot!” Sirk XXXII 22.

Ez alkalommal tehát volna egy tanácsom számotokra. Persze hogy „jó“-e ez a tanács, azt már nem én vagyok hivatva elbírálni.

Ez a tanács tulajdonképen nem is az enyém, hanem csak felujtása egy régi bölcs mondásnak a miről hamarjában nem tudom megállapítani,

hogy kinek agyában szülemlett meg előbb annak a latin bölesnek és a ki azt emigy formulózta

„Quidquid agis prudenter aga et respice finem“ vagy a Böles Sirák aforismái írójának agyában-e a ki kötetlen beszédben ugyanazt mondja: „Akármit is cselekszel gondold meg a a végét és semmi rosszat nem fogsz cselekedni“. Bizony mondom böles volt az egyik olyan, mint a másik.

Hát kedves barátaim! szép dolog a lelkesedés és szép és dicső dolog a hazáért meg is halni: de semmiképpen nem helyeselhetem, hogy a theologus ifjuság egy „mozgalom“ következtében álljon fegyverbe.

Ti mindnyájan, érett nagykoru s oly férfiak vagytok, a kik közül mindenki saját elhatározásból sorakozott a Krisztus zászlajá alá s magatok jó szántából lettetek, vagy akartok lenni a J. Krisztus „jó vitézei“. Senki azért titeket szándékoztól el ne térítsen „hitető beszéddel“! Nagyon kérlek — hogy ne értsetek engem félre! Nem azt mondom én, hogy a theologiáról ne mozduljatok s hogy senki közületek fegyverbe ne menjen! Isten ments! Ez oly távol áll tőlem mint Makó Jeruzsálemtől. Csakhogy senki a „mozgalom“ által meg ne mozgattassa magát, hanem a mozgalom mellett vagy dacára úgy cselekedjék „amint kiki szívében elgondolta“. És ha ifju szíveitekben fel lobog az ősi kuruc virtus, akkor minden szó nélkül kérje ki kiki maga elhatározásából az érettségi bizonyítványát, mondjon bucsut az almamaternek s jelentkezzék önkéntesnek vagy közvitéznek és mi áldásunkkal és imáinkkal fogjuk az elszánt ifjut kísérni a harcok mezejére!

De a komoly tanulmányok között az ilyen nem theologiai mozgalom csak izgalmakat szül, megzavarja az ifju elmét s hosszabb vagy rövidebb időre ártalmasan befolyásolja a kedélyeket s komoly pályára való készülést.

Ha pedig ehhez hozzá vesszük a mozgalomnak azt a részét a mely hallomás szerint kérvénnyel akar járulni Ő felségéhez a királyhoz, hogy „engedje meg“ hogy a theologusok belépessenek a hadseregbe — ez már éppen a nevetségességgel lenne határos, ha nem lenne egyuttal szomorú is. Mert hát mit vétettek azok a szegény fegyver alá készülő derék ev. theologusok, hogy nekik ehhez a legfelsőbb engedelmre lenne szükségük, mikor ezt az „engedelmet“ még a fogház viselt embernek sem kellett kérnie — megadta ezt ő felsége saját spontán elhatározásából. Avagy mivel vagytok ti rosszakbambak amazoknál?

Van Ő felségének elég dolga — ne szaporítsátok azt ilyen felség folyamodványokkal! Egy-

szóval a ki menni „akar“, menjen Istennek szent nevében minden feltűnés nélkül, de a tanulni akarókat (ezekre is szükségünk van) ne izgassa s ne zavarja komoly tanulmányában.

A kik pedig végleg maradnak lássanak hozzá ugyancsak Istennek szent nevében a tanári karral egyetemben a komoly tanulmányozáshoz, hogy a másfél hónapi mulasztást helyre pótolják.

Az idő int. Tegye mindenki hiven kötelességét még pedig azon a helyen, a melynek betöltésére az Ur elhívta!

„Áron is vegyétek meg az alkalmatosságot, mert az idők gonoszak“.

Az elszántaknak harci készségét s a tanulóknak komoly tanulmányát Istennek oltalmába ajánlom!

Farkas Gejza.

U. i. Erősen hiszem, hogy a tanári kar, ha ugyan eddig meg nem tette — a mozgalmat mint indokolatlant s részben a theologiai ifjuságra nézve lealacsonyítót — le fogja szerelni. F.

A világháboru irodalma.

A világháborunak Németországban máris nagy irodalma van. Fontos dokumentuma lesz az egykoron e háboru benső történetének, főleg azokkal az angol és francia hazudozásokkal szemben, a melyekkel a kábel elszakításával és Németország elől való elzárásával a világsajtót elárasztották. A „mélységek állatjának“ jelezte egy német tudós a politikai hazugságok eme szövevényes hálóját.

Már más alkalommal is jeleztük Németország és Ausztria-Magyarország jogos és erkölcsi háborújának irodalmát. Így a lipcsei „Internationale Monatschrift für Wissenschaft, Kunst u. Technik“ c. kultur folyóirat füzeteiben nem kisebb ember, mint egy Hanack a theologus, Eucken és Wundt a böleselő, Chamberlain a művelődés történetíró és Dryander az udvari főpap Anglia perfidiájára, Franciország revanzs-politikájára és Oroszország féktelen hatalomvágyára vezet vissza a háborút, Angliát egyenesen „a civilizáció árulójának“ mondják s a világháborúért az erkölcsi és anyagi felelőséget reá hárítják. Ha világítélet a történelem, úgy e perfidiájáért meg kell lakolnia.

De kiválóan becses adalékkal szolgált a világháboru német irodalmához Stein Lajos hazánkfia is „Nord und Süd“ c. nagyhirú kultur folyóiratával, a melynek testes novemberi füzetében „Kriegs-Sonderheft“ c. alatt sorra megszólaltatja a kiváló német és külföldi (2 magyart

is) tudósokat és politikusokat a világháboru tárgyában.

Igy mindjárt maga a derék szerkesztő *Stein* „a mi hét fegyverünket“ ismerteti. Ezek elseje a két szövetséges hatalom „nagyobb és jobb joga“, a melynek értelmében nem a francziák boszuja, az oroszok hatalomvágya, vagy az angolok irigysége, hanem nemzeti önfentartás ösztöne sugalta a német-osztrák-magyar háborút. A másik fegyver a magasabb morál“, a melyet az angol morality“ az igazsággal együtt „moratorium“ alá helyezett. A harmadik csapataink fölénye szárazon, vizen és a levegőben, mely azok egységes gondolkozásában, érzésében és akaratában nyilvánul. A negyedik fegyver kifejlett technikájuk, a melyet azok valóságos haditudománygyá fejlesztettek ki, s Antwerpen elfoglalásában érte el tetőpontját. Az ötödik fegyver seregeink szervező ereje, mely a francziák, angolok és oroszok khaoszával szemben mathem. pontosságú mozgósításukban jutott kifejezésre. Végül a hatodik fegyver seregeink egységes vezényszava s az utolsó erkölesileg tiszta tollunk, a melylyel szemben az ántánt vezényelve valóságos bábeli zürzavar és sajtója megtévesztésre szánt hazugság. Azért mondotta *Bülow* herceg: „S ha a világ ördöggei volna tele, népünk meg fogja védeni a maga hegyét“. Hisz *Wundt* szerint „még gondolatnak is borzalmas egy orosz győzelem!“

A jeni *Haeckel* a maga monista világnézete szemüvegén nézi a háborút „már a nagy görög filozófus: Herakleitosz hirdette, hogy „küzdelem a dolgok ösátyja“ és Empedoklesz vallotta „a Szeretet és gyűlölet elemeinek“ váltakozó uralmát aminek betetőzése a Lamarek-Darvin-féle „létért való küzdelem“ s a „selectio“. Hát a népek története tele van az anyagi és szellemi energiák ilyen küzdelmével, ép azért abban „gondbizelésről vagy erkölesi folytonos világrendről“ nemis szólhatunk. Szerzünk e végzetes tévedése után vizsgálja a mai világháboru okait, a melyek véráldozataiért a szenteskedő „Anglia brutális nemzeti egoizmusát“ teszi felelőssé. Anglia a „világtörténelem legnagyobb bűné“ követte el, a melynek luciferi lelkiületü eszközlője Grey és Izvolszki. Szép tanulmányát azzal fejezi be, hogy a mai véres és barbár „Existenz-kampf“ helyére a békés és észszerű „Konkurrenz-kampf“-nak kell lépnie a népek és nemzetek között.

Leyden követnek „a diplomatiát és a világháborút“ megvilágító szép cikkét a mi *Apponyink* a háborút „az interparlamentáris unió álláspontján“ vizsgálja. E háboru nem dönti meg a béhemozgalmakat, mert a hazaszeretet fölötte áll a pacifizmusnak. A Németország- és Ausztria-Magyarország kipróbált szövetsége nemcsak a

párhuzamosan haladó anyagi és szellemi érdekek, hanem a hasonló jellegű erkölesi alapelvek szövetsége, amelynek győzelméhez van kötve a békeeszmé jövője. Mai háborunk — úgymond — „a nyugati ker. kultúra harca a keleti barbárság ellen“, mert „Oroszország egységes szláv kulturpolitikája egy nagy történelmi hazugság“.

Nemzetgazdasági szempontból, *Fischer*, a böleslet szemüvegén *Eucken* tanár vizsgálja a világháborút. Gondolatai a nemzetiségi eszméről (mely mai keleti alakjában „vak és szenvedélyes természeti ösztön“), a jogos és igazságos háboru életenergiáiról s a népek és nemzetek békés ethikai és technikai együttműködéséről nagyon meggyőzők.

A hadikölesönről *Helffenich*, s a békéről a háboruban *Waldeyer* tanár értekezik. Előbbinek mestere *Havenstein* a német birod. bank elnöke, kinek areképe disziti füzetünket, míg az utóbbi tanulmány a szeretetműveket ismerteti a háboruban. Majd *Plener* báró „a háboru és a népjog“ c. cikkében fájlatja, hogy Anglia önzése és Oroszország panszlavizmusa árulta el a civilizációt, — *Ostwald* pedig, a nagyhirü lipesei természet böleselő a haditudományról mond el érdekes dolgokat. Végül *Harttung* bírálatalag a világháboruról, *Hagemann* a harképessegről és *Andrássy* Gyula gróf a világháboru felelősségéről értekezik. Utóbbi szerint a világháboruért egyedül Oroszország és Anglia felelős. Pétervárott és Londonban döntöttek felette. Anglia szerepét végtelenül sajnálja, s Apponyihoz hasonlóan nagy elragadtatással szól német szövetségésünkről.

Költemények és szokásos szemlék zárják be a kiváló füzetet, a melyhez *Stein* hazánkfiának melegen gratulálhatunk. Külön is 2 markáért megszerezhető Boroszlóban. Bécsben és Bpestben. Eperjes. Dr. Szlávik Mátvás.

IRODALOM.

Protestáns Árvaházi Naptár. Szerk. Szaboleska Mihály és Raffay Sándor. Ára 60 fillér. Kiadta: Hornyánszky Viktor. Gazdag változatos tartalmu, kiállításában csinos naptár hagyta el a sajtót, mely ez évben is méltó folytatása az előző években kiadott Protestáns Árvaházi Naptár-aknak. A legmesszebb menő tapintattal összeállított tartalmu naptár sorozatát Brocskó Lajos kir. tanácsos, a koronás érdemkereszt tulajdonosának, mint árvaházi igazgatónak jubilumi leírása csatlakozik élénkitve tiszta nyomásu művészi felvételekkel. A protestáns egyház kivá-

ló alakjait ismerteti meg ezután olvasóival a naptár, hogy ezzel is szolgálhassa a jellemképzés céltudatos, egyházáért élni és munkálkodni tudás megvalósítását s valóban a megismertett jellemek alakja követendő például lebeghet szemünk előtt.

De nem feledkeznek meg a világháború eddig lezajlott eseményeiről sem s míg emléket emel a nemzet szívéhez forrott nagy halottainak, érthetővé teszi vérell szerzendő igazságukat, mint a nemzet létküzdelmének jogosultságát. A szépért, nemesért vágyó művészetért, irodalomért rajongók is megtalálják lelkük kielégítését azokban a szép és tartalmas elbeszélésekben, költeményekben, melyeknek egész sora foglal a naptárban helyet. Ott találjuk Sántha Károly: „Mint a galamb“ „Harácsongy“; Udvari József: „Az én anyám“; Endrődi Sándor: „Újév reggelén“; Bán Aladár: „Midőn a réten járok“; Baresa János: „A bérez patakja“; Kántor Mihály: „Piteike hangya“; „Fehér habok“; Szaboleska Mihály: „Rejtett bánat“; Szaboleska László: „Édes apám lelkem“; Széll Károly: „A szenteskedőhöz“ című költeményeiket; Raffay Sándor aktuális kérdését; „Menjünk-e Amerikába?“ Gárdonyi Géza: „Mió“; Maller Irén: „Gyerekkori irigység — férjüi bosszu“; Szenyéri István: „A szamaritánus“; Läger-Zelma: „Sírfelelő“; Lengyel Gyula: „Nyék megtérése“ című elbeszéléseiket. Néhány gazdasági és társadalmi kérdés fejtegetése zárja be az elejétől végig lebilincselő tartalmu naptárt, melyet lelkészeink, felügyelőink, iskoláink figyelmébe a legmelegebben ajánlhatunk. *Boldis János.*

„Harácsongyesti gyermekistentisztelet versekkel és egyházi énekekkel“ e vallásos füzetkére felhívjuk az iskolák vezetőinek figyelmét. A kis versecskéket, melyek egy-egy igazságot és tanúságot fejeznek ki, előadja 22 tanuló. Egy példány ára 30 fillér (bélyegeken is beküldhető); 22 példány ára 2 kor. 60 fillér. Megrendelhető Vértesi Zoltán ev. lelkésznel Magyarbóly Baranya-m.

Háborus beszédek.

A háború nehéz feladatokat rót lelkészeink vállaira is, kiknek a lelki gondozás terén megsokszorozott tevékenységet kívánó önfeláldozás a legszebb hivatásuk. És ennek a munkának irodalmi gyümölcse is napról-napra szaporodik, amennyiben egymás után hagyják el a sajtót az itthon maradottak vigasztalására írt imák, beszédek. Ezek között is igazán figyelemre méltó *Pröhle Károly* soproni theol. akad. tanár „Isten keze a világháboruban“ cím alatt Sopronban kiadott egyházi beszéde, mely I. Péter V. 6—7 versét dolgozza fel gyönyörű keretben, megvi-

lágítva azt a két igazságot, hogy: Tegyük meg minden irányban keresztyéni, emberi és hazafiúi kötelességünket, kiki a maga Isten rendelte helyén, — a többit pedig bizzuk imádkozó hittel a jó Istenre“. A kis füzet, melynek tiszta jövedelme a hadba vonultak családjainak segélyezésére fordíttatik, kapható a szerzőnél Sopronban. Ára 20 fillér.

Ugyanesak a háború alkalmára Dr. Lencz Géza ref. theol. tanár *Beszédek és imák* cím alatt Dr. Baltazár Dezső, Dr. Tüdős István, Dr. Kovács István, Dr. Deres István, Makay Lajos stb. imáit és egyházi beszédeit összegyűjtve egy könyvet adott ki Debreczenben. A tartalmas és esinos kivitelben kiállított munka Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában jelent meg. Meleggen ajánlható. *Boldis János.*

BELÉLET.

Tanító választások. A rákoskeresztúri evang. egyházközség múlt vasárnap tartotta meg tanító választási közgyűlését, mely alkalommal a Marschalkó Gyula elhunytával megüresedett tanítói állásra: *Késmárszky Gyula* illéshalmi levitatanító, a most szervezett V-dik tanítói állásra pedig *Késmárszky Gyuláné szül. Herischer Laura* okleveles tanítónő választott meg egyhangulag. Ez utóbbi állás javadalmához a m. kir. vk. miniszter 1100 koronával járul hozzá évenként. — A *csömöri* leányegyház ugyanesak vasárnap d. u. választott kántortanítót. A Zselló Pál nyugdíjba vonulása folytán megüresedett állásra *Gosztonyi Gyula* bánhegyesi tanító lett egyhangulag megválasztva. Mindkét választást a pestmegyei esperesség tanügyi esperese; *K. uttschnitt Antal* vezette, a kit az egyházmegyei főjegyző: *Kovácsi Kálmán* kísért útjában.

Sebesült katonák látogatása. A magyar református sebesült katonákat, kik külföldi kórházakban vannak elhelyezve, a református testvéregyház intézkedése folytán *Megyeresy Béla* ifj. egyleti titkár, budapesti segédlelkész látogatja. Hát a mi evangélikus magyar és tót hivatottakkal odakint vajjon ki gondol?!

Halálozás. Tótprónai és blatniczai *Prónay László* földbirtokos rövid szenvedés után Nógrád-Bereczelen, 42 éves korában váratlanul elhunyt.

Gyászhir. *Nánik Pál* hírlapíró, a pápai ev. gyülekezet lelkes tagja és neje szül. *Kugler Emilia*, leánya Nánik Emilia folyó hó 5-én életének, 19-ik évében, hosszas, kínos szenvedés után jobblétre szenderült. Áldás hamvaira!

Élő hit. Özv. Boross Imréné szül. mesterházi Nagy Terézia végrendeletileg a zalaegerszegi ev. egyháznak 10000 K. alapítványt tett.

Templomavatás. A nagybarátfalusi ev. gyülekezet nagy áldozatokkal alaposan renováltatta templomát. F. hó 8-án lett újból átadva istentiszteleti célokra a megújított istenháza. A felavatást Madár Mátyás felpécezi, Borbély János mérgesi és a helybeli lelkész Kiss Samu közreműködése mellett Horváth Samu esperes végezte.

Értesítés. Tisztelettel értesitem lelkésztársaimat, hogy a háboru ideje alatti irt egyházi beszédeimből és imádságaimból úgy nyolc ivre terjedő füzetet adok ki. Egyházi beszéd lesz 10, esketési és urvacsoaraosztási 1—1 és több hétköznapi imádság. A füzetet december 15-ig szétküldöm a megrendelőknél. Előfizetési ára 3 kor. Hogy a példányszám iránt tájékozhatssam magamat, igen kérem azon lelkésztársaimat, akik munkámat megrendelni óhajtnak, hogy a megrendelést november 25-ig juttassák el hozzám.

Kiss József
pápai ref. lelkész.

Templomavatás. A fancesali ág. hitv. ev. egyházközség f. évi nov. hó 1-én avatta fel lélekemelő ünnepély keretében közel 200 éves múltú ujonnan renovált templomát nagyszámu közönség jelenlétében.

A felavatást Geduly Henrik tiszakerületi püspök megbízásából Turóczy Pál, ózdi lelkész, Hegyaljai főesperes végezte a helyi lelkész Tóth József közreműködésével.

A felavató főesperes magas szárnyalásu beszédben utalva a fancesali egyház és templomának dicső múltjára lelkes szavakkal inté a gyülekezetet, hogy a hitközöny teljes legyőzésével az egyház valamennyi tagja törekedjék a „Krisztus anyaszentegyházának élő köveivé, fundamentumává válni“. A megható áldó imádság végzetével helyi lelkész a reformatió jelentőségét méltató emlékbeszédje után 22 növendéket confirmált meg kiszolgálva Turóczy Pál főesperes közreműködésével az urvacsorát. A templomi ünnepély befejezése után az egyházközség közönségét adott, melyen Turóczy Pál főesperesnek a helyi lelkész által történt üdvözlése után említett főesperes mondott szeretettől és bizalomtól áthatott felköszöntőt a kerület apostoli lelkületű főpásztorára, Geduly Henrik püspökre, a fancesali egyház, tevékeny, ügybuzgó elnökségére és tagjaira, Isten áldását kérve továbbra is nevezettek buzgó működésére. A felavató főesperes teljes melegegedésének adva kifejezést a helyi lelkész előtt a virágzásnak indult egyházban látottak és tapasztaltak felett távozott el Fancesalból.

Gyurátz püspök körlevele a „hadi kölcsön tárgyában“. Mikor a múlt nyár folyamán elhangzott a szó: „Veszélyben a haza“ — lángra gyult a honszeretet, az önfeláldozásra készég az ezredéves drága örökségért, a hazáért. Közlekedéssel siettek a hon hadköteles polgárai a haretérre, hogy keblüket tárják a hazát fenyegető vihar elé. Öldöklő csatákon tanusított hősi vitézségük, melyről bámulattal nyilatkozik barát és ellenség, fenntartja a győzelem reményét. A kitört háborunak diadallal folytatása, befejezése azonban szükségessé teszi a nemzet anyagi erejének is megnyitkozását. A háboruval járó nagy kiadások fedezésére csak úgy képes az állam, ha polgáraiban e téren is felkelti a honszeretet, a honfiui kötelességnek érzetét. A magyar kormány az 1912. évi LXIII. t. cikkben nyert felhatalmazás alapján **hadi kölcsön** nért fordul az ország közönségéhez. A kölcsön feltételei előnyösek s úgy vannak megállapitva, hogy a kölcsönben mindenki részt vehet. Azon összeg, melyet a honpolgár az államnak kölcsön ad, teljesen biztositva van s utána rendes kamatot élvez. Így, aki nélkülözhető készpénzét kölcsön alakjában a haza oltárára hozza, hona védelmezésén munkál közre és nem vesz semmit. Ezen hadi államkölcsön sikere igen fontos közérdek. A nép vezetői, ezek között a lelkészek is hivatva vannak arra, hogy a kölcsön feltételeinek előnyeinek ismertetésével minél szélesebb körben serkentsék a hiveket a kölcsönben résztvevésre. Bizalommal felkérem Nagytiszteletűségedet, méltóztassék gyülekezetében közgyűlés alkalmával felhívni a hivek figyelmét a még e hónapban foganatba veendő állami hadi kölcsön műveletre. Méltóztassék úgy a gyülekezetnek is ajánlani, hogy alaptókéiból legalább egy részt adjon az államnak hadi kölcsönül, valamint az egyeseket is buzdítani államkölcsön jegyzésére. A pénzügyminiszter ur 50 koronás cimleteket is boesát ki s így a kevésbé vagyonosak is jelentkezhetnek a hadi kölcsönre aláírással. Az aláírások valószínűleg e hó 16—23-ika között fognak lefolyni. Sziveskedjék ennek folytán Nagytiszteletűséged lehetőleg a jövő vasárnapon közgyűlést tartani s ott megismertetni az államkölcsön ügyét s ennek pártolását honfiui feladatkép állítani a hivek elé. Pápa 1914 november 9-én

Reformatus lelkészképző intézet. A mit mi már évek óta sürgetünk, tervezünk azt a tiszántúli reformatus egyházkerület a debreceni egyetem theológiai fakultással kapcsolatosan már meg is valósitotta s felállította lelkészképző intézetét. — Most csak röviden adunk erről hírt, legközelebb majd bővebben ismertetjük.

A Budapesti Evangéliumi Heresztyén Diákegyesület november hó 8-án vasárnap d. u. 5. órakor a Lónyay-utca 4 c. alatti főgimnázium disztermében nyilvános diák-estélyt tart. Programja a következő: Elnöki megnyitó. Költeményeiből felolvas *Muraközy Gyula*. A háboru erkölcsi egyenértéke. *Gombos Ferenc* utazótitkár előadása. Svájci néprománcok. Énekli: *B. Pap Lajos*. Szünet. haretéri jegyzetek *Szilágyi Dezső* sebesült tanárjelölt naplójából. Improvizációk. id. *Victor János* zongorajátéka. Bibliamagyarázatot tart *Benkő István*. Belépődíj nincs. Esetleges adományokból a tiszta jövedelmet a hadbavonultak segélyezésére adják. Minden fővárosi diákot szívesen meghív a vezetőség.

Lelkészi értekezlet. A Hőlesd vidéki lelkeszi kör október 22-én tartotta Gyöngön őszi értekezletét. Az úrvacsora vétele után id. Reichert Gyula értekezleti elnök a nagy időkhöz mért szép beszéddel nyitotta meg a tanácskozást. Majd Hanzmann Károly varsádi ev. lelkész János jelenései alapján arról szólott, hogy a mostani komoly helyzetben felhasználjuk-e a „megnyitott ajtó” idejét. Előadásában szükségesnek véli 1. a gyakoribb igehirdetést, 2. buzgóbb imádkozást, 3. hivebb és kiterjedtebb lelkipásztorkodást. Megbeszélés tárgyát képezte több gyakorlati kérdés között az is, hogy a háboruban elesettek felett külön-külön tartsanak-e halotti beszédet, vagy a háboru befejezte után az összesek felett egyszerre. Ez utóbbit célszerűségi szempontból helyesebbnek vélték.

Felháborodás. Hazai református egyházi lapok mind felháborodással emlékeznek meg arról az angol főrekrésről, a mely egyházi téren abban óhajt nyilvánulni hogy a német nagy egyházi költők egyházi énekeit az angol templomokból bojkott alá kell venni. — Méltó e felháborodás, mi azonban csak sajnálni tudjuk ezeket a szerencsétlen angolokat, a kik nem tudják mily drága kincseket dobnak el maguktól.

Értesítés és kérelem. Nagyrabecsült Lelkésztestvérek! Tekintettel arra a körülményre hogy Ungvár a háboru beálltával hadiszintézbe esett s városunkban tíz kórház van sebesült katonákkal tele s az állam több járványbarakkórházat épít, megfigyelés alatt álló nagyszámu beteg katonák részére; szeretettel tudatom lelkésztestvéreimmel, hogy bárki forduljon hozzám teljes bizalommal a legnagyobb szeretettel fogom aggódó hivatást lelkészi hivatala utján itt betegeskedő szeretteik hogy létéről, fájó szívvel esetleg haláláról értesíteni. Mivel a kórházakat naponta látogatom, s az egyházam és saját magam ado-

mányát képezett vallásos iratkák készlete már elfogyott, arra kérek mindenkit, a ki teheti, küldjön az itt betegen fekvő evangélikus katonák számára lelkészi hivatalomhoz magyar, német, tót imakönyvecskéket, vallásos népiratkákat. Első szavuk a sebesült ev. katonáknak, midőn ornatásban látogatom a kórházakat „én is evangélikus vagyok, én is kérek imakönyvet” Kéréssem nagyrabecsülő szeretettel ismételve vagyok: Ungvár, 1914. okt. 28. szolgatársuk a Krisztusban Margócsy Aladár, ev. lelkész.

A biblia a világháboruban. A porosz bibliatársulat lázas tevékenységet fejt ki a világháboru napjaiban, A mozgósítás óta elkelt 54303 drb. német újtestamentom, 22,466 drb Máté vagy János-féle evangélium, 9734 zsolttáros s 321 egész biblia. Katonai kórházaknak díjtalanul engedett át 121 bibliát, 3060 újtestamentomot, 6785 egyes evangéliumot s 3450 zsolttarost. Nagyon mérsékelt áron eladott 200 bibliát, 7095 újszövetséget, 4000 egyes evangéliumot, s 30 zsolttarost. Ép e napokban akarta a porosz bibliatársulat fennállásának 100 éves fordulóját megünnepelni amiben azonban a világháboru akadályozta meg, mint akár a világbéke mozgalmának tervezett bécsi kongresszusát. Ma nem ünnepelni, hanem dolgoznunk kell hadba vonult és itthon maradt keresztény népünk testi és lelki jólétéért. Talán a világháboru is siettetni fogja *Hornyánszky A.* indítványának mielőbbi megvalósítását a magyar bibliatársulat létesítése tárgyában, mert hát ezen túl még biblia sem kell nekünk a hamis lelkü és kalmár szellemű angoltól. Úgy legyen *Sz. M.*

Tanügy. A tiszai ev. egyházkerületi főhatóság alá tartozó alábbi intézetekbe az 1914/15. tanévben beiratkozott tanulók létszámáról az alábbi kimutatás számol be: 1. A főgimnáziumokba beiratkozott és pedig Eperjesen 376 tanuló ezek közül evangélikus 113, — Iglón 383, ev. 97. — Késmárkon 267, ev. 122, — Nyíregyházán 503, ev. 123, — Rimaszombatban 342, ev. 83, — Rozsnyón 231, ev. 112. — Beiratkozott tehát a 6 főgimnáziumba összesen 2102 tanuló, kik közül 650 ág. h. evangélikus. 2. Az eperjesi ev. tanítóképzőintézetbe beiratkozott az első tanfolyamba 26, — a II-ik tan. 15, — a III-ikba 16, — a IV-ikbe 24, összesen 81 tanuló, kik közül 67. evangélikus. 3. Az eperjesi theol. akadémián beiratkozott a I. tanév I. felére: az I-ső tanfolyamba 9, — a II-ikba 16, — a III-ikba 13, — a IV-ikbe 12, összesen 52 hallgató, 3-mal kevesebb mint tavaly. — 4. Az eperjesi egyházker. jogakadémián beiratkozott a I. tanév I. felére: az I-ső tanfolyamba 57, — a II-ikba, 57, — a III-ikba 46, — a IV-ikbe 37, tanfolyam nélküli hallgató 3, — ösz-

szesen 200, vagyis 82-vel kevesebb mint tavaly. A 200 joghallgató közt evangélikus 48, hallgató. 5. A kerületben levő 6, polg. iskolába beiratkozott és pedig: Az eperjesi ev. polg. leányiskolába 196 tanuló, kik közül evangélikus 55, — az iglói ev. polg. leányiskolába 135, ev. 69, — a kassai ev. polg. leányiskolába 200, ev. 44, — a késmárki ev. polg. leányiskolába 168, ev. 63, — a rozsnói ev. kerül. polg. leányiskolába 119, ev. 58, — és a sajógömöri polg. fiúiskolába 150 fiú, ezek közül ev. 54 tanuló. Beiratkozott tehát az 5, polg. leányiskolába összesen 318 leány, kik közül ág. hitv. ev. 319, a többi más vallásu.

A Magyarhoni. Evangélikus Lelkésze-egyesület pénztárába tagsági díjait október hó folyamán a következő tagok fizették be: Szórády Lajos (Tatráng), Moravcsik József (Szászpelsősz), Belica András (Szirák), Jánossy Lajos (Komárom), Dr. Baltik Frigyes (Balassagyarmat), Mihalovics Samu 1915-re is (Bér), Farkas Elemér (Bük), Horváth Sándor (Nagyveleg), Varsányi Mátyás (Budapest), Horváth Sándor (Várpalota), Okalyi Adolf (Pozsony), Bakay Péter ifj. (Apostag), Magyar Géza (Szák), Schrödl József (Lajtaujfalu), László Miklós (Dadosfa), Lányi Alfréd (Kuczora), Zatkalik Károly (Bánk).

A M. E. L. E. Évkönyvéért: Kovács Sándor rendes tag adományaként (Pozsony), dr. Berzsényi Jenő (Hemenessömjén), Horváth Bohumil József (Nagyjeszen), Janis József (Királylehotá), Szeberényi Lajos (Vagod), Maczák György (Derencsény), Holéczy Zsigmond (Felsőbaka), Blázy Lajos (Kiskőrös), Hima Sándor (Alsómárácz), Kalenda János (Nagyszombat), Szmik Lajos (Budapest), Osztróluczky Miklós (Budapest), dr. Kéier Zoltán (Budapest), dr. Petőc Károly (Budapest), Ruppert Henrik (Miszla), Török József (Cegléd), dr. Meskó László (Nyíregyháza), dr. Dobrovits Mátyás (Pozsony).

Tótpelsősz, 1914. nov. 3.

Vitális Gyula
egyesületi pénztáros

SZERKESZTÉSÉRT FELELŐS
NOSZKÓ ISTVÁN LAPTULAJDONOS.

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat.

A zólyomi ág. h. ev. egyház pályázatot hirdet *segédlelkészi* állásra. Javadalma: 2000 (kettő ezer) k. fizetés, egy butorozott szoba. Az állás azonnal elfoglalható.

Zólyom, 1914. október 31.

Licskó Samu
ev. lelkész.

2-2

Pályázat.

Az *alsószelei* (Pozsouny-m.) ág. hitv. evang. iskolához — hadba vonulás folytán — kerestetik:

I. *Kántortanító-helyettes* a hadbavonultnak hazatértéig való időre. Javadalom: havi 112 (egyszázötvenkettő) korona, temetési stola és egy szobás lakás némi butorzattal. — Kötelesség: a kántoriak végzése és az egyházközség által megjelendő osztályok vezetése.

II., *helyettes a harmadik tanítói állásra* e tanév végéig. Javadalom; havi 80 kor. és egy szobás lakás némi butorzattal. Erre okleveles tanítónők is jelentkezhetnek.

Mind a két állás azonnal elfoglalandó. Ajánlkozók küldjék okmányaikat november 28-ig a lelkészi hivatalhoz.

1-1

Pályázat lelkészi állásra.

A bács evang. egyházmegyéhez tartozó *szilbácsi* egyházközségben megüresedett rendes lelkészi állásra pályázatot hirdetünk.

A megválasztandó lelkész javadalma kongruás.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar nyelven kívül a tót nyelvet szóban és írásban teljesen bírja.

A bányai egyházkerület lelkészválasztási szabályrendelet 15. §-a szerint felszerelt kérvények a bácsai ev. főesperesi hivatalhoz Ujverbászra f. é. november hó 27-ig (huszonhetedikéig) küldendők be.

Később érkező vagy hiányosan felszerelt folyamodványok *figyelembe nem vétetnek és visszszaküldetnek.*

Ujverbász, 1914. november hó 10.

Kiss Gyula s. k.
esp. ll. felügyelő.

Wagner A. Adolf s. k.
főesperes.

Hirdetések felvétetnek ::
a kiadóhivatalban.

STELCZER KÁROLY

műasztalos, oltár-
építő és templombe-
rendezési vállalata

GYŐR, Kossuth Lajos-utca 24. sz.

Telefon 578.

Telefon 588.

Iparos és nem kereskedő 35. éve fennálló ker. czég.

Készít és javít: Kelyhet, borkanecót, oltárgyertyatartó keresztet, csillárt, gyertyára és villangra stb. Arany, ezüst kinaezüst, bronzból, művészi és egyszerű kivitelben **Helyhek** stb. tárgyak **valódi tűz-** galván aranyozás és ezüstözés **jótállással.** Tervezés és költségvetés díjtalanul. Mielőtt máshol rendelést tesz, meltoztassek egy arjegy-zéket kérni, melyet ingyen bérmentve küld. ☒ ☒ ☒ Kéri nagybecsű partfogását ☒ ☒ ☒

BITTNER JÁNOS

egyházi szerek műötvöse.

Budapest, IX., Lónyai-n 23. (Bejárát Gzuczor-utca f.) 50-34

HARMONIUM ÉS ZONGORA

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi **foárjegyzékünket kérni!**

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai és német-országi gyártmányokban kedvezményes fizetési feltételek mellett minden árfelemelés nélkül.

Mépviselek kerestetnek.

HERBER ÉS BERLETH
Budapest, VII., Wesselényi-u. 53. sz.

38 40

Legrégbbi harangöntőde

alapítva 1793. évben

baktai

EGRY FERENC.

Kisgejőc (Ungmeje.)

Budapest, VI.,

Lehel-utca 8. a

Budapesti telefon 25-37

harang és ércöntőde, cs. és kir. szabadalmazott harang felszerelések, vas harangláb gyár.

Kitüntette: Páris 3 drb. érem. Varselle 1, Moszkva 2, Pécs 2, Budapest 4, Szeged 1, Székesfehérvár 4, Kecskemét 1, Pécs 1, Hódmezővásárhely arany oklevél. Békésm. gazd. egyesület. Országos gazd. egyesület. Győrvidéki gazdasági egyesület. Országos Iparegyesület. Országos vas- és fémpari kiállítás. Hon disz. érem. Ezenfelül 3 darab érdemkereszt, egy a ... érsektől.

HIRDETÉS. „A vasárnapi iskola és a gyermek istentisztelet” címen Bobál Samu egyházmaróti lelkész által megírt 44 oldalnyi füzet, a melyet szerző az összes lelkészeknek megküldött, **kapható** példányonként 30 fillérért, tömeges megrendelésnél (20 darabnál több) példányonként 24 fillérért a szerzőnél, valamint lapunk szerkesztőjénél is.

29-16

Beszédek és imák háborus alkalmakra

(Egyházi beszédek közönséges vasárnapokra, különös istentiszteleti alkalmakra, beszédek vallásos estélyekre és imák különféle istentiszteleti alkalmokra.)

Összeállította: **Dr. Lencz Géza**

Ára k. 5.—, kötve k. 6.50

Kapható:

Kóka Lajos

könyvkereskedése

Budapest, Kamermayer-Károly-u. 1.

Megrendelésnél legcélszerűbb az összeget előre beküldeni portóra 30 fill.

Toronyórákat

gyárt elsőrendű kivitelben, jótállás mellett

NADLER ÉS DR. SCHÖNFELD

LEUCWILGER P. E. ufódai

Budapest, VII., Práter-utca 9 sz.

Alapított 1891. Telefon 14-87.

Répes árjegyzékét és költségtétét díjtalanul küld.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és
vasharanglábgyár
Temesvár, Gyár-
város.

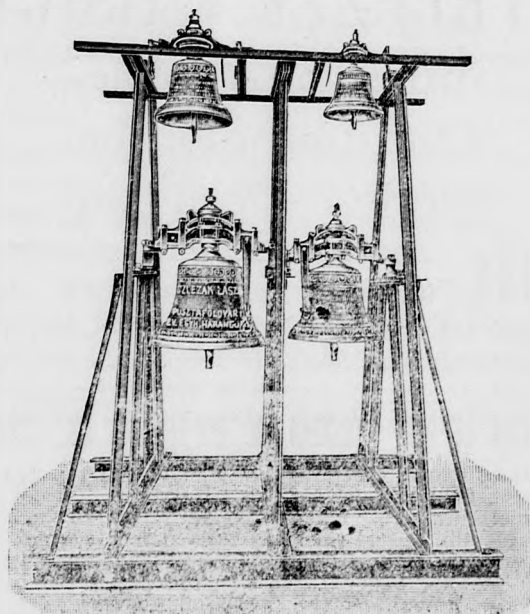
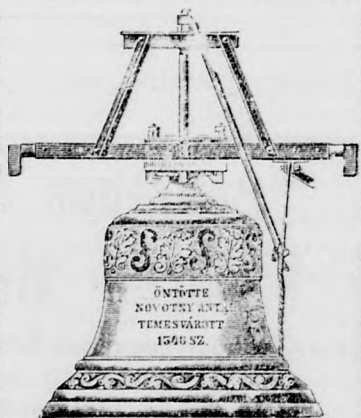
Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját találmányu

új modoru áfilyukasz-
foff harangjait,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló 8 alatu nyílásokkal vannak ellátva s ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangnak, mint a régi modoruk. Ily szerkezetű 327

kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas koronákat, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas haranglábakat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896. orsz. kiállításon miliumi nagy érermel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harangöntő, harangfelszerelés és harangállvány gyára
Budapest, VI. ker. Frangepán-u. 77

Pontos és legjobb **órák** 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák oltári gyertyatartók borkanecók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzek 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Boros-nyomda Rákosligeten. Budapest mellett.